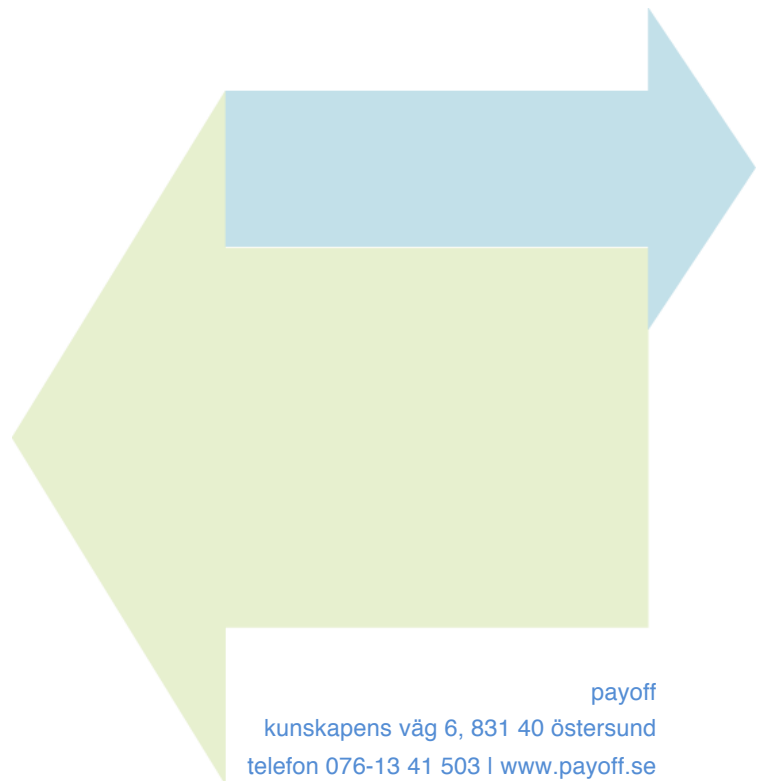


Samhällsekonomisk utvärdering

Projekt isak
Delprojekt isak i Eskilstuna

Samordningsförbundet RAR i Sörmland

Östersund
Preliminär rapport 2014-08-13



Innehåll

INLEDNING	8
BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	8
MÅLGRUPP	9
SYFTE OCH MÅL	9
SYFTE	9
MÅL	9
MER INFORMATION OM PROJEKT ISAK, ESKILSTUNA.....	9
AVGRÄNSNINGAR OCH ANTAGANDEN	10
RAPPORTENS STRUKTUR	10
KLASSIFICERING, POTENTIAL OCH REDOVISNING AV OLIKA NYCKELTAL	10
PROJEKTETS KLASSIFICERING	10
EKONOMISK ANALYS	12
SAMHÄLLSEKONOMISK POTENTIAL OCH VERKNINGSGRAD	12
BEGREPPSFÖRKLARING, TABELL 1	12
POTENTIALENS FÖRDELNING PÅ PRODUKTION OCH REAL RESURSFÖRBRUKNING.....	13
INTÄKTER	14
KOSTNAD	15
RESULTAT/LÖNSAMHET	16
SAMHÄLLET SOM HELHET	16
KOMMUNEN	17
KÄNSLIGHETSANALYSER	17
KÄNSLIGHETSANALYS 1.....	17
KÄNSLIGHETSANALYS, 2.....	17
JÄMFÖRANDE VÄRDEN	17
SAMMANFATTNING AV DEN EKONOMISKA ANALYSEN	17
LISE-ANALYS – LÄRANDE, IMPLEMENTERING OCH STRATEGISKA EFFEKTER	19
FÖRUTSÄTTNINGAR	19
VAD SKALL PROJEKT ISAK UPPNÅ?	20
VAD HAR PROJEKT ISAK UPPNÅTT?	20
ANALYS OCH SLUTSATSER	24
ANALYS OCH SLUTSATSER	24
TILL SIST	25
BILAGOR	26
BILAGA 1	26
BILAGA 2	27
KOMPLETTERANDE TABELL, SAMHÄLLSEKONOMISK UTVÄRDERING.....	27
BILAGA 3	28
VAD ÄR NYTTOSAM?	28

Sammanfattning

Uppdraget

Inom ramen för en utveckling av en modell för samhällsekonomisk utvärdering inom projekt EKUSIA - Ekonomisk utvärdering av sörmländskt integrationsarbete – har en utvärdering av projekt isak genomförts. Den samhällsekonomiska delen avser delprojektet isak i Eskilstuna och den lärande delen av utvärderingen avser hela projekt isak`s resultat och effekter.

Utvärderingen redovisas i denna rapport. Eftersom utvärderingen genomförts som en del i ett utvecklingsarbete skall den endast användas för internt bruk. Observera därför att denna utvärdering INTE heller har tillämpat alla delar i den modell för samhällsekonomisk utvärdering som utvecklats inom projekt EKUSIA.

Utvärderingen i sammandrag

Ekonomiska effekter av projekt isak

Kostnaden för utanförskapet för deltagarna i projekt isak är i genomsnitt närmare 602 000 kr¹. Dessa kostnader baseras på utebliven produktion och handläggning av de olika bidrag och ersättningar som deltagarna erhållit året innan de startade i projekt isak. Huvuddelen av kostnaden, 585 000 kronor, baseras på att deltagarna inte är produktiva i någon form av arbete. Resterande kostnader utgörs av olika handläggningsinsatser.

Efter att de 141 deltagarna i projekt isak har avslutat projektet har *samhällets kostnad för utanförskapet reducerats* med 79 000 kr per deltagare. Detta är givetvis positivt men innebär också att den kvarvarande genomsnittliga kostnaden för utanförskapet fortfarande är stort, cirka 523 000 kr per deltagare. En anledning till att kostnaderna för utanförskapet inte minskat mer är att deltagarna i dagsläget i många fall står långt från arbetsmarknaden och att vissa av deltagarna har behov av andra typer av arbetslivsinriktade insatser, vård och rehabiliteringsinsatser.

Ett *fortsatt stöd för målgruppen* som leder till minskad resursförbrukning, ökad produktivitet eller att fler av deltagarna kommer i ett arbete är alltså nödvändigt och påverkar också resultatet i framtiden både för samhället och på aktörsnivå. Hur detta utvecklas bör följas upp ytterligare efter att projektets målgrupp måste stöttas genom de reguljära verksamheterna.

För de deltagare i isak som avslutat projektet med att *inte ha närmat sig arbetsmarknaden* eller fått ett arbete eller börjat studera, bör projektet ha inneburit att deltagaren kommit till rätt instans och fått ett adekvat stöd. Fortsatta insatser kan i första hand ge en bättre livssituation och hälsa, men på sikt också öka möjligheterna till en rehabilitering och egenförsörjning. Sannolikt kan också ytterligare kostnader undvikas för indi-

¹ Avser perioden 12 månader före projektstart

viderna genom att deltagaren utretts klart, erhållit rätt och varaktig ersättning, eventuell sysselsättning eller fått ta del av åtgärder som annars inte skulle varit aktuella.

Samhället som helhet har intäkter på 11,2 mkr efter ett år baserat på de 141 deltagarna som ingår i utvärderingen, motsvarande 79 000 kr per deltagare. Lönsamheten är efter ett år 4,8 mkr efter avdrag för projektkostnaden på närmare 2,9 mkr. Per deltagare motsvarar det en lönsamhet på 34 000 kr per deltagare efter avdrag för kostnaden. Om inte individernas situation förändras är den årliga intäkten därefter 11,2 milj. kr. Återbetalningstiden för samhället är sju månader.

För *kommunen* har projektet redan efter ett år inneburit minskade kostnader motsvarande 9,5 mkr, 67 000 kr per deltagare. Bakom detta ligger främst minskade kostnader för försörjningsstöd och handläggning av detsamma. Skatteintäkterna har också ökat genom deltagarnas högre inkomster. Lönsamheten är 6,6 mkr efter ett år vilket motsvarar 47 000 kr per deltagare. Återbetalningstiden för kommunen är fyra månader.

Landstinget har ökade intäkter motsvarande 762 000 kr genom högre skatteintäkter, drygt 5 400 kr per deltagare och år².

Staten totalt, dvs. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan plus övriga effekter som påverkar staten, har ökade kostnader på **-1,4 mkr** efter ett år.

Försäkringskassan har minskat sina kostnader på kort sikt, ett år, med 900 000 kr. Detta motsvarar 6 000 kr per deltagare. Kostnadsminskningen är främst kopplad till minskade utbetalningar av bostadsbidrag.

Arbetsförmedlingens kostnader har ökat på kort sikt med **-6,3 mkr** vilket motsvarar cirka **-45 000 kr** per deltagare. Kostnaden består av utbetalt aktivitetsstöd och lönesubventioner för trainee-jobben. Detta är mycket vanligt i denna typ av utvärderingar av satsningar som har fokus på att öka arbetskraftsdeltagandet.

Deltagarna har efter att de tagit del av projektinsatsen en genomsnittligt ökad disponibel inkomst med 7 000 kr per deltagare och år.

Projekt isak resultat och effekter ur ett strategiskt perspektiv

Projektet har arbetat strukturerat och effektivt för att utarbeta, förankra och implementera arbetsmetoder. Genom att arbeta med:

- *Omvärldspaning* för att hitta bra exempel som kan utvecklas i projektet
- *Pröva och utveckla metoder*
- *Följa upp om metoderna ger ett bra resultat*
- *Förankra metoderna i ordinarie verksamheter* för att utveckla dessa
- Bredda användningen av metoderna genom att *involvera viktiga intressenter*

² Vad gäller Landstinget saknas uppgifter om deltagarnas förbrukning av vårdresurser såväl i före- som efterläge. I flera andra utvärderingar payoff genomfört där uppgifter om deltagarnas vårdförbrukning ingått har behoven av sjukvård varit påtagligt mindre i efterläget. I detta fall kan således en "osynlig" intäkt föreligga för landstinget.

- Se till att *personal hos intressenterna får använda metoderna*, askultera under handledning

Enligt projektredovisningen har följande *fem implementeringsbara metoder* utvecklats under projekt isak`s genomförande:

- *Suggestopedi*, en språkinlärningsmetod där man förstärker språkinläringen med hjälp av sång, dans och rollspel.
- *Isakmodellen*, checklistor inom olika yrkesområden som används för att skapa struktur och kvalitet då deltagare går ut i praktik.
- *Uttalsstöd*, språkförstärkning för deltagare med uttalssvårigheter med hjälp av talpedagog.
- *Yrkestraineemetoden*, deltagare placeras på lärlingsplatser hos företag med rekryteringsbehov. Efter en upplärningstid är praktiken tänkt att övergå i anställning.
- *Dialogmodellen*, språkträning i kombination med arbetsmarknadskunskap som förbereder deltagaren för arbetsmarknaden.

Det mest intressanta och viktigaste resultatet av projekt isak är de effekter som projektet redan har gett eller kommer att ge. Vi tänker då på de delar av projektet som har eller är planerade att *implementeras* i de reguljära verksamheterna. Från payoff's sida har vi tidigare mött arbetslivsinriktade projekt som implementerats, men inte i denna utsträckning eftersom det omfattar flera kommuner i ett län. *Detta gäller under förutsättning att lärandet och absorberingen fullföljs i de ordinarie verksamheterna.* Om samtliga fem arbetsmetoder kommer att användas i någon form för att utveckla insatserna för målgruppen måste detta vara en synnerligen viktig effekt av projekt isak, som också är viktig att sprida utanför länet till berörda aktörer och intressenter.

För den fortsatta analysen och diskussionen av projektets resultat och effekter är det också viktigt att fundera på följande:

- Hur ser ett alternativscenario ut för målgruppen om inte projekt isak och dess insatser hade funnits?
- Vad händer för de i målgruppen som inte klarar av eller är motiverade för projektets insatser åtgärder? (deltagandet bygger på frivillighet).
- Hur skall deltagare i isak ges ett fortsatt stöd efter avslutad insats för att nå egenförsörjning eller för att uppnå det mål som satts upp för deltagaren?
- Hur skall projektets förslag att i framtida projekt mäta deltagarnas ”stegförflyttning” följas upp. Kan detta vara en del i den fortsatta utvecklingen av EKUSIA-modellen?
- Hur skall den fortsatta implementeringen genomföras enligt den redovisning som finns i slutrapporten till Europeiska Socialfonden och hur skall detta följas upp att det verkligen genomförs?

- Vilka mål skall uppnås för den implementerade verksamheten vad gäller målgruppen och hur skall målen följas upp?
- Hur skall den fortsatta spridningen av projektets erfarenheter genomföras till andra kommuner och intressenter för att dessa också skall jobba effektivare med målgruppen?

Ekonomiska nyckeltalen i sammandrag:

Under denna rubrik redovisas de ekonomiska resultaten i korthet. För utförligare presentation och redovisningar se avsnitten Ekonomisk analys samt Slutsatser och diskussion.

Projektet ekonomiska aspekter har beräknats utifrån två tidshorisonter, kort sikt (ett år) och medellång sikt (fem år).

Resultaten redovisas dels för samhället som helhet, men även ur de inblandade aktörernas olika perspektiv. Dessa är:

- Kommunen
- Landstinget
- Staten totalt
 - Arbetsförmedlingen
 - Försäkringskassan
 - Staten övrigt
- Deltagarna
- Försäkringsgivarna

Resultat; Samhället som helhet

Alla resultat som redovisas är baserade på hela populationen på 141 deltagare.

- Samhället har efter ett år *intäkter* på 11,2 mkr, motsvarande 79 000 kr per deltagare.
- Efter avräkning av kostnaderna är *lönsamheten* beräknad till 4,8 mkr på kort sikt, ett år, motsvarande 34 000 kr per deltagare. På medellång sikt, fem år, är lönsamheten prognostiserad till totalt 49 mkr. Denna prognos bygger på att resultatet efter ett år kvarstår oförändrat även kommande fyra år.
- *Återbetalningstiden* för samhället är sju månader medan avkastningen per satsad krona är 1,74 kr på kort sikt och 8,72 kr på medellång sikt. Den primära anledningen till den relativt korta återbetalningstiden är den relativt låga projektkostnaden i kombination med att många av deltagarna kommit i arbete.
- *Verkningsgraden*, ett mått på hur effektivt verksamheten arbetat med att minska utanförskapet, är 13 procent. Detta resultat har uppnåtts genom att många av deltagarna kommit i arbete med eller utan olika typer av lönesubvention.

Övriga aktörer

- *Kommunen* uppvisar på kort sikt minskade kostnader för ekonomiskt bistånd, handläggning och ökade skatteintäkter på totalt 9,5 mkr pga. av att många av deltagarna har kommit i arbete och gjort sig mindre beroende av försörjningsstöd. När kostnaden för kommunens finansiering är avräknad är lönsamheten på kort sikt 2,9 mkr, motsvarande 20 000 kr per deltagare. På fem års sikt är prognosen att lönsamheten är 45 mkr vilket motsvarar 317 000 kr per deltagare. Observera att detta förutsätter att den status som gäller för deltagarna på kort sikt, kvarstår i ytterligare fyra år.
- Återbetalningstiden är fyra månader för kommunen.
- *Landstinget* har ökade intäkter på 762 000 kr efter ett år kopplade till ökade skatteintäkter för de deltagare som kommit i arbete.
- *Arbetsförmedlingens* kostnader har ökat på kort sikt med **-6,3 mkr** vilket motsvarar cirka **-45 000 kr** per deltagare. Kostnaden består av utbetalt aktivitetsstöd och lönesubventioner för trainee-jobben. Detta är mycket vanligt i denna typ av utvärderingar av satsningar som har fokus på att öka arbetskraftsdeltagandet.
- *Försäkringskassans* kostnader för bostadsbidrag och minskad handläggning har minskat på kort sikt med 910 000 kr vilket motsvarar 6 500 kr per deltagare.
- *Staten totalt*, dvs. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan plus övriga effekter som påverkar staten, har ökade kostnader på **-1,4 mkr** efter ett år.
- *Deltagarna* har ökat sina disponibla inkomster i genomsnitt med drygt 7 000 kr per år.
- *Försäkringsgivarna* har fått ökade intäkter med 1,2 mkr per år genom att sociala avgifter inbetalats för de deltagare som erhållit en anställning.

Inledning

Payoff AB har fått i uppdrag av Samordningsförbundet RAR att utvärdera de samhälls-ekonomiska effekterna för 141 individer som deltagit i projekt isak Eskilstuna. Utvärderingen har även kompletterats med en *LISE-analys*. Tanken med denna analys är att visa på vad projektet resulterat i och vilka effekter som har eller kan uppkomma på sikt. Fokus i analysen är **L**ärande, **I**mplementering och **S**trategiska **E**ffekter.

Underlaget i analysen ska i första hand ligga till grund för ett organisatoriskt lärande, spridningseffekter och implementering av projektet i en ordinarie verksamhet och är också ett viktigt komplement till den samhällsekonomiska utvärderingen.

I denna rapport presenteras resultatet av den samhällsekonomiska utvärderingen för delprojekt isak i Eskilstuna. *Den lärande analysen har i första hand utgått från vad projektet resulterat i som helhet.*

Rapporten är också en del i utvecklingsarbetet av utvärderingsmodellen i projekt EKUSIA och är INTE ett exempel på hur projekt och verksamheter kan utvärderas med stöd av EKUSIA-modellen. Utvärderingen skall därför endast användas för internt bruk, se förordet.

Bakgrund och förutsättningar

Den samhällsekonomiska utvärderingen har gjorts med hjälp av payoff's modell NytoSam, vilken redovisar de samhällsekonomiska effekterna för det samhället som helhet samt för kommun, landsting, försäkringskassa, arbetsförmedlingen, arbetsgivare och individen. Utvärderingen bygger på att samtliga 141 deltagare delats in i nio olika typfallsgrupper med den procentuella fördelningen i parentes;

Typfallsgrupp 1. Deltagare som återgått till handläggare, (43 %).

Typfallsgrupp 2. Deltagare som gått till studier utan CSN, (6 %).

Typfallsgrupp 3. Deltagare som gått till studier med CSN, (13 %).

Typfallsgrupp 4. Deltagare som gått till trainee-arbete, (23 %).

Typfallsgrupp 5. Deltagare som startat eget, (0,7 %).

Typfallsgrupp 6. Deltagare som gått till arbete på deltid med lönesubvention, (0,7 %).

Typfallsgrupp 7. Deltagare som gått till arbete på heltid med lönesubvention, (4 %).

Typfallsgrupp 8. Deltagare som gått till arbete på deltid utan lönesubvention, (4 %).

Typfallsgrupp 9. Deltagare som gått till arbete på heltid med lönesubvention, (5 %).

Projektverksamheten (efter mobiliseringsfas) startade september 2012 och avslutades maj 2014.

Antal deltagare som ingår i utvärderingen är 141 st. som tillsammans har gjort 2 532 deltagarveckor, motsvarande 18 veckor/deltagare i snitt.

De insamlade uppgifterna visar på individernas försörjning och resursförbrukning 12 månader före respektive efter deltagandet i projekt isak Eskilstuna. Då utvärderingen inte var inplanerad vid projektets start, i kombination med att datainsamlingen som ligger till grund för beräkningarna inte är genomförda enligt payoffs ordinarie rutiner, ska ev. slutsatser utifrån utvärderingens utfall ska dras med stor försiktighet.

Den lärande analysen fokuserar på insatsens organisation, resurser, arbetssätt och metoder. Den är viktig för att beskriva insatsens framgångsfaktorer och resultat med fokus på en effektivare resursanvändning. Analysen ska ligga till grund för lärande, spridning och implementering.

Den lärande analysen har genomförts främst med hjälp av underlag från projektledaren i projekt isak, Eskilstuna och projektansökan till Europeiska Socialfonden.

Målgrupp

Projektets målgrupp är utrikesfödda personer i åldern 20 – 65 år.

Syfte och mål

Syfte

Projektets *långsiktiga mål* är att projektet bidrar till framtagande av metoder och modeller som förbättrar integrationsarbetet i Sörmland och att dessa metoder och modeller blir implementerade i det ordinarie integrationsarbetet. Projektet ska också bidra till att fler utrikesfödda kvinnor läser in gymnasieexamen eller högre studier.

Mål

Projektets mål är att:

- Minst 50 procent av deltagarna ska komma vidare till arbete eller studier
- Minst 30 procent av deltagarna ska under projekttiden ha förbättrat sin svenska så att de kan göra och klara SFIs C- eller D-test.
- 100 procent av de deltagare som har behov av språkträning i reell miljö ska komma ut på minst en språkpraktikplats
- 100 procent av de deltagare som har behov av meriter och yrkeserfarenhet ska komma ut på minst en språkpraktikplats
- 100 procent av projektets deltagare ska förbättra svenska språket utifrån pedagogiska bedömningar

Mer information om projekt isak, Eskilstuna

Se bilaga 1 till denna rapport.

Läs om projekt isak Eskilstuna och projekt EKUSIA på webben: www.eskilstuna.se

Kontakt: Mikael Nyman, mikael.nyman@eskilstuna.se

Avgränsningar och antaganden

För att klara av att bygga upp matematiska modeller och formler som ligger till grund för våra ekonomiska beräkningar har ett antal antaganden och avgränsningar, baserade på etablerad nationalekonomisk teoribildning, gjorts. Utan dessa avgränsningar blir sambanden allt för komplexa att beräkna och tolka. Läs vidare i bilaga 3.

Rapportens struktur

Klassificering, potential och redovisning av olika nyckeltal

Rapporten är upplagd så att den inledningsvis redogör för projektets klassificering, baserad på ett av payoff framtaget klassificeringssystem och vår databas som bygger på tidigare genomförda utvärderingar. Därefter kommer ett avsnitt som redovisar den ekonomiska analysen. Där beskrivs projektets samhällsekonomiska potential. Sedan redovisas de intäkter som skapats utifrån deltagarnas medverkan i verksamheten. I nästa steg redovisas de samhällsekonomiska kostnader projektet haft för deltagarnas medverkan. Slutligen redovisas lönsamheten i form av såväl payoff-tid som en kostnads-/intäktskalkyl på kort och medellång sikt.

Resultaten redovisas dels för samhället som helhet men även för övriga aktörer/aktörer som ingår i samhället; kommunerna, landsting/region, staten samt individerna/hushållen och försäkringsgivarna. För staten sker en särredovisning för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övrigt inom den statliga sektorn, "övrig stat". Resultatet för aktören Försäkringsgivarna avser de sociala avgifter som betalas in till olika försäkringsbolag genom att deltagarna erhåller en anställning.

Projektets klassificering

payoff har tagit fram ett system för klassificering av olika samverkansprojekt/verksamheter. Det innebär att likvärdiga projekt/verksamheter klassas in i ett antal separata kategorier. Syftet med klassificeringen är att;

1. skapa krav på tydligare målsättning för verksamheten/projektet
2. möjliggöra jämförelser mellan likvärdiga verksamheter - hur bra är resultatet av aktuellt projekt/vår verksamhet jämfört med likartade projekt/verksamheter?
3. underlätta lärandet av vilka åtgärder som leder till effektivitet och bra lönsamhet och, som i sin tur, möjliggör att vi kan satsa på bra åtgärder för kommande projekt/verksamheter och underlättar en eventuell implementering

Enligt det system för klassificering som payoff tagit fram tillhör projekt isak Eskilstuna klass T8. Kriterierna för att tillhöra klass T8 är följande;

Steg 1. Projektet är utvärderat med vår standardmetod (efterläge jämförs med föreläge). Detta kriterium har uppfyllts.

Steg 2. Projektets mål är primärt att få in deltagarna i arbetslivet. Detta kriterium har uppfyllts.

Steg 3. Utanförskapet är relativt omfattande för deltagarna. Projektet har en potential per deltagare i föreläget på 602 000 kr. Detta innebär ingen/låg produktion och/eller stor resursförbrukning i föreläget.

Steg 4. Resurserna i projektet är medelstora. Projektet har kostat 45 000 kr per deltagare.

Ekonomisk analys

Den ekonomiska analysen är uppdelad i sex delar;

1. Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad
2. Intäkter på kort och medellång sikt,
3. Projektets kostnader
4. Lönsamhet på kort och medellång sikt inklusive payoff – tid
5. Känslighetsanalyser
6. Jämförelser med andra projekt avseende vissa nyckeltal

Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad

I tabell 1 nedan framgår projektets samhällsekonomiska potential. Med det avses vilket samhällsekonomiskt värde som på kort sikt - 12 månader - maximalt kan uppnås när projektet startade, kopplat till den population som ingår i utvärderingen.

Potentialen kan även uttryckas som att den speglar deltagarnas sammanlagda samhällsekonomiska kostnad när de påbörjade sitt deltagande i verksamheten.

Ett fullständigt lyckat resultat innebär en verkningsgrad på 100 procent, dvs. att hela den i föreläget tillgängliga potentialen kunnat utnyttjas i efterläget genom projektets drivande.

Begreppsförklaring, tabell 1

Med ”tillgänglig potential i föreläget” avses den potential som fanns att tillgå då deltagarna kom in i verksamheten. Potentialen är fastställd till det samhällsekonomiska värde som motsvaras av skillnaden mellan ett heltidsarbete med en månatlig lön på 27 150 kr³ minskat med värdet av deltagarens (eventuella) arbete vid ingång i projektet, plus den (eventuella) reala resursförbrukning i form av vård, omsorg och handläggning som är kopplad till den enskilda individen vid ingång i projektet. För en individ över 25 år som står utanför arbetsmarknaden och inte överkonsumerar vård eller omsorg utgör potentialen cirka 585 000 kr på ett år. Om alla deltagare skulle ha ett produktivt arbete på heltid och inte någon skulle vara i behov av stödresurser vore potentialen noll.

Högsta potential på individnivå i projekt isak Eskilstuna var ca 614 000 kr. Den totala potentialen på ett års basis utgjorde 84,9 mkr vid projektets start för populationen, motsvarande 602 000 kr per deltagare.

³ Anledningen till att vi valt 27 150 kr som ”referenslön” är att när payoff startade sin verksamhet år 2007 var genomsnittslönen för heltidsarbete i Sverige 27 150 kr i månaden. Trots att genomsnittslönen stigit sedan dess har vi valt att (tillsvidare) behålla denna referenslön för att underlätta jämförelsen mellan olika projekts resultat.

Tabell 1. Sammanställningen visar projektets samhällsekonomiska potential i före- och efterläge samt projektets verkningsgrad

	Kort sikt
Tillgänglig potential i föreläge, varav	84 851 000 kr
produktion	82 485 000 kr
vård, omsorg och handläggning	2 366 000 kr
Faktisk produktion i föreläge	0 %
Faktisk produktion i efterläge	13 %
Utnyttjad potential, varav	11 166 000 kr
produktion	11 124 000 kr
vård, omsorg och handläggning	42 000 kr
Verkningsgrad, varav	13 %
produktion	13 %
vård, omsorg och handläggning	2 %
Kostnad per verkningsgrad	3 000 kr
Kvarvarande potential i efterläge	73 684 000 kr

Genom att vissa deltagare kommer in i arbete i kombination med minskat behov av handläggning och utredning men med ökade utbildningsinsatser frigörs en del av den ursprungliga, tillgängliga potentialen. Den dag alla kommit in i heltidsarbete utan subventioner och inte konsumerar någon vård och omsorg har all potential frigjorts. Det innebär att minskad potential ska tolkas som att projektet har gått i positiv riktning. I detta fall har potentialen minskat ("utnyttjad potential") med 11,2 mkr, vilket motsvarar en verkningsgrad på 13 procent. Utslaget per deltagare motsvarar den minskade kostnaden 79 000 kr och den kvarvarande potentialen 523 000.

Beräknar vi den långsiktiga potentialen utifrån ett sannolikt perspektiv baserat på antagandet att deltagande individer behåller den status avseende arbete och vårdkonsumtion de har när de lämnar projektet under halva tiden fram till förväntad pensionsålder är potentialen för hela populationen 976 mkr.

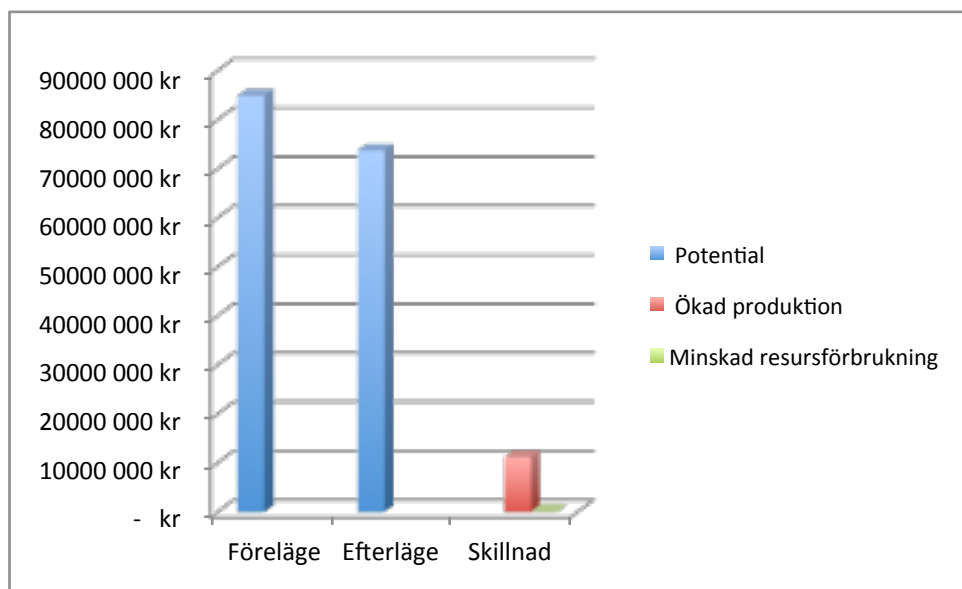
Utslaget per deltagare motsvarar det 6,9 mkr. Även om detta belopp till stor del är hypotetiskt visar de på vilka enorma potentialer som det ligger i ett reducerat utanförskap!

Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning

En fördjupad analys som åskådliggör projektets resultat mer i detalj är att beskriva hur deltagarnas potential har utnyttjats dels genom förändrad produktion, dels genom förändrat behov av vård, omsorg och handläggning i efterläget jämfört med föreläget.

De blå staplarna i figur 1 beskriver dels tillgänglig potential i föreläget, dels kvarvarande potential i efterläget. Att stapeln i efterläget är kortare beror på att viss pot-

ential (11,2 mkr) frigjorts främst genom att några av deltagarna kommit in i arbete i efterläget jämfört med föreläget.



Figur 1. Projektets potential i före- respektive efterläge. Den ökade produktionen (röd stapel till höger) inklusive den minskade reala resursförbrukningen (gulgrön stapel till höger) motsvarar en verkningsgrad på kort sikt på 13 procent.

Den totala potentialen i föreläget (84,9 mkr) var fördelad på möjligt produktionsutrymme (82,5 mkr) och möjlig minskad förbrukning av reala resurser (2,4 mkr).

Genom fr. a ökad produktion och visst ökat behov av olika resurser har den totala potentialen minskat med 13 procent vilket åskådliggörs av skillnaden mellan de blå staplarna i figuren ovan. I kronor motsvaras det av 3,2 mkr, fördelat på 11,1 mkr på ökad produktion och en minskning på 42 000 kr avseende behov av handläggning. Detta resultat åskådliggörs av de båda staplarna till höger över rubriken "Skillnad".

Intäkter

I tabell 2 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter projekt isak Eskilstuna genererat på kort sikt (ett år) för samhället som helhet samt uppdelat på kommun, landsting och stat.

I tabell 3 följer en motsvarande redovisning för statens olika sektorer samt för individen/hushållet och försäkringsgivarna. De prognostiserade intäkterna på medellång sikt, fem år, redovisas för samhället som helhet samt för vissa sektorer i samhället; kommun, landsting och stat.

Inom den statliga sektorn särredovisas intäkter på medellång sikt även för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och "övrig stat" som utgörs av olika skatteeffekter. Likaså redovisar vi medelvärden på de kortsiktiga intäkterna.

Som framgår av tabell 2 nedan beräknas den samhällsekonomiska intäkten, baserad på de 141 deltagarnas produktion och minskade resursförbrukning på kort sikt (ett år) vara 11,2 mkr, motsvarande 79 000 kr per deltagare. På medellång sikt (fem år) be-

räknas intäkten till totalt 55,8 mkr för samhället förutsatt att status efter ett år kvarstår oförändrat i ytterligare fyra år.

Tabell 2. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället som helhet samt för den offentliga sektorn.

	Kort sikt, ett år	Per deltagare	Medellång sikt, fem år
Samhället som helhet	11 166 000 kr	79 000 kr	55 831 000 kr
Kommun	9 500 000 kr	67 000 kr	47 500 000 kr
Landsting	762 000 kr	5 400 kr	3 800 000 kr
Staten	-1 362 000 kr	-10 000 kr	-6 810 000 kr

Kommunens intäkt, som till stor del består av minskade kostnader för utbetalt försörjningsstöd, motsvarar 67 000 kr per deltagare på kort sikt. Landstingets intäkt består av ökade skatteintäkter medan statens ökade kostnader är ett netto av de intäkter som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och ”övrig stat” haft.

Tabell 3. Intäkter på kort och medellång sikt för statens olika sektorer samt övriga sektorer i samhället.

	Kort sikt, ett år	Per deltagare	Medellång sikt, fem år
Arbetsförmedlingen	-6 295 000 kr	-45 000 kr	-31 475 000 kr
Försäkringskassan	910 000 kr	6 500 kr	4 550 000 kr
Övrig stat	4 022 000 kr	29 000 kr	20 110 000 kr
Individerna/hushållen	1 023 000 kr	7 000 kr	5 115 000 kr
Försäkringsgivarna	1 244 000 kr	9 000 kr	6 220 000 kr

Som framgår av tabell 3 har deltagarna i genomsnitt ökat sin årliga disponibla inkomst med 7 000 kr.

Kostnad

Projektets kostnad för reala insatser, dvs. kostnad för personal som arbetat med deltagarna under projekttiden är 5,5 mkr för Eskilstuna kommun.

Under projekttiden erhöll deltagarna aktivitetsstöd vilket i motsvarande grad minskade kommunens finansiella åtagande vad gäller försörjningsstöd (inkl. handläggning) med 2,635 mkr. Det innebär att nettoeffekten för kommunen blir real kostnad minus minskat utbetalt försörjningsstöd; $5,5 - 2,635 = 2,865$ mkr⁴. Delat på 141 deltagare ger det en genomsnittskostnad per deltagare på 20 300 kr för kommunen.

Utbetalt aktivitetsstöd från Arbetsförmedlingen inkl. handläggning var 2,2 mkr. Försäkringskassan som delar på handläggningen av aktivitetsstödet⁵ har en ökad kostnad på cirka 80 000 kr.

⁴ Vi bortser från den skatteeffekt som uppstår när deltagarna erhåller aktivitetsstöd

⁵ Handläggningen av aktivitetsstödet hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan motsvara cirka fyra procent av utbetalt belopp.

Samhällets kostnad utgörs av de reala insatserna som består av Eskilstuna kommuns personalkostnad (5,5 mkr) samt nettoeffekten av minskad handläggning av försörjningsstödet (496 000 kr) och ökad handläggning av aktivitetsstödet (160 000 kr), dvs. en kostnadsreducering på cirka 340 000 kr. Då samhällets kostnader redovisas inkl. indirekta skatter blir kostnaden 6,4 mkr, motsvarande 45 000 kr per deltagare.

Tabell 4. Kostnader för projektets genomförande för samhället, Eskilstuna kommun, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Samhällets kostnad är inkl. indirekt skatt.

	Totalt	Per deltagare
Samhället som helhet	6 400 000 kr	45 390 kr
Kommunen	2 865 000 kr	20 319 kr
Arbetsförmedlingen	2 200 000 kr	15 603 kr
Försäkringskassan	80 000 kr	567 kr

Resultat/lönsamhet

I tabell 5 nedan redovisas en sammanställning över projektets resultat/lönsamhet för samhället som helhet och för kommunen, landstinget, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt för staten totalt. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt som ett medellångt perspektiv. Dessutom redovisas, där det är relevant, payoff-tiden, vilken anger efter hur lång tid åtgärdskostnaden är ”betald” i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Samhället som helhet

Lönsamheten för samhället är på kort sikt 4,8 mkr, motsvarande 34 000 kr per deltagare. På medellång sikt, fem år, är prognosen att lönsamheten per deltagare är 351 000 kr förutsatt att status som gäller efter ett år kvarstår i ytterligare fyra år.

Tabell 5. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt payoff-tid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället.

	Kort sikt, ett år	Per deltagare	Medellång sikt, fem år	Återbetalnings tid
Samhället som helhet	4 766 000 kr	34 000 kr	49 431 712 kr	7
Kommunen	6 635 000 kr	47 000 kr	44 635 000 kr	4
Landstinget	762 000 kr	5 400 kr	3 800 000 kr	i.v.
Staten totalt	-4 922 000 kr	-35 000 kr	-10 370 000 kr	i.v.
Arbetsförmedlingen	-8 495 000 kr	-60 000 kr	-33 675 000 kr	2
Försäkringskassan	830 000 kr	6 000 kr	4 470 000 kr	i.v.

Projekt isak Eskilstunas återbetalningstid är sju månader för samhället.

Kommunen

Kommunen uppvisar en lönsamhet på 47 000 kr per deltagare på kort sikt med en återbetalningstid på fyra månader. Staten totalt uppvisar en negativ lönsamhet, fr beroende på Arbetsförmedlingens ökade kostnader.

Känslighetsanalyser

Känslighetsanalysen syftar till att analysera hur det uppnådda resultatet påverkas om man antar att andra faktorer, än de inom verksamheten vidtagna, påverkat utfallet. Exempel på sådana "exogena variabler" kan vara konjunkturen, händelser i individens privata liv, kortsiktiga undanträngningar etc.

Känslighetsanalys 1.

Om man antar att 25 procent av deltagarna (motsvarande cirka 35 st.) nått sin förbättrade status även utan medverkan i projekt Isak Eskilstuna, hur påverkas lönsamheten för samhället? Beräkningen genomförs på så sätt att vi reducerar intäkten med 25 procent medan den totala kostnaden behålls. Resultatet av detta blir att lönsamheten är 14 000 kr per deltagare (jämfört med 34 000 kr utan den 25 procentiga reduceringen i intäkt). Återbetalningstiden ökar med tre månader till tio månader.

Känslighetsanalys, 2

En andra känslighetsanalys kan genomföras genom att kostnaden för projekt Isak Eskilstuna "avskrivs" på tre år. Kostnaden per år blir då $6,4 \text{ mkr} / 3 = 2,1 \text{ mkr}$ vilket ger en kortsiktig positiv lönsamhet per deltagare på cirka 64 000 kr. Motsvarande värde på lönsamheten utan avskrivning är 34 000 kr på kort sikt.

Jämförande värden

Payoff har i sin databas cirka 30 andra insatser som tillhör klass T8. Även om förutsättningarna för de olika projekten kan vara olika möjliggör detta jämförelser projekten emellan vad gäller de viktigaste nyckeltalen.

Vi kan då konstatera att såväl *återbetalningstiden* som *verkningsgraden* för projekt Isak ligger i paritet med medelvärdena för de övriga cirka 30 projekten som tillhör klass T8 i databasen; återbetalningstiden för Isak är sju månader medan den är nio månader i databasen. Motsvarande värden för verkningsgraden är 13 procent för Isak jämfört med 14 procent för databasen.

Sammanfattning av den ekonomiska analysen

I figur 3 nedan sammanfattar vi resultatet av den samhällsekonomiska analysen för de 141 deltagare som ingår i utvärderingen. Den blå stapeln illustrerar insatskostnaden medan den röda illustrerar intäkt på kort och den gröna intäkten på medellång sikt (förutsatt att status efter ett år kvarstår i ytterligare fyra år).



Figur 3. Figur som illustrerar projektets åtgärds kostnad samt de intäkter som projektet genererat på kort respektive medellång sikt.

LISE-analys – lärande, implementering och strategiska effekter

Förutsättningar

Tanken med att genomföra *LISE-analysen* är att redovisa och diskutera projekt eller en verksamhets genomförande och resultat i ett vidare perspektiv. *Fokus i analysen är vad insatsen skapat för resultat, lärande, möjliga effekter på längre sikt genom implementering i ordinarie verksamheter.* Dessutom skall också möjligheten att *sprida erfarenheterna* vidare till andra aktörer och intressenter diskuteras.

Genom att beskriva det lärande perspektivet vill vi fokusera på olika frågeställningar som utgår ifrån om *projektet använt samhällets resurser på ett effektivare sätt relativt om deltagarna skulle tagit del av ordinarie verksamheter.* En ytterligare viktig utgångspunkt för ett *projekt eller verksamhet med finansiering från ett Samordningsförbund är också att målgruppen förväntas få en effektivare insats relativt de åtgärder aktörerna skulle genomfört var för sig eller i ordinarie samverkan.* Sammantaget är dessa två delar den *strategiska utgångspunkten* för om satsningen varit lyckad när det gäller en arbetslivsinriktad insats. *Idag saknas en väl beprövad metod för att beräkna effekter av samverkan "i sig" för berörda aktörer, varför den lärande analysen är viktig ur ett strategiskt, strukturellt och organisatoriskt perspektiv.*

LISE-analysen har sin grund i den socioekonomiska analys, som vi utvecklat inom payoff och den skall ses som ett *komplement* till de *samhällsekonomiska beräkningarna.* Det är också ett sätt att "tränga bakom" de ekonomiska nyckeltalen. Begreppet socioekonomi används också för samhällsekonomiska utvärderingar och bokslut, men skillnaden för payoff's del är att vi tidigare använde begreppet för att analysera insatser.

LISE-analysen är en del av den utvärderingsmodell som har utvecklats i projekt EKUSIA. För att analysen skall kunna genomföras på bästa sätt är tanken att framtida satsningar först skall ha genomfört en *Strategisk Investerings Analys – SIA.* När denna har gjorts blir det lättare att uttala sig om *insatsen har nått upp till förväntade resultat och effekter.* Hur skall annars ett projekt eller verksamhet bedömas och styras om det inte finns ett relevant syfte och en tydlig målbild? Vem avgör om det är en bra satsning? Vanligast är att projektägare, projektparter, deltagare, andra intressenter plus eventuella utvärderare kommer att uttala sig och ha en åsikt i frågan. Frågan är också viktig för att *satsningen skall leda till mer långsiktiga förändringar och utveckling såväl för målgruppen som berörda aktörer.*

När vi inom payoff gör en LISE-analys fokuserar den i första hand på *projektets synsätt, värderingar, system och strukturer och hur olika resurser använts.* I en *fullständig* analys följer vi då närmare upp om syftet följts, hur projektets mål formulerats och vilka resultat som insatsen skapat och vilka sannolika effekter som har eller kan uppnås på sikt både för målgruppen och organisationerna. Vidare redovisar vi hur projektet organiserats, styrts, samverkat, följts upp, vilka metoder som använts, personal- och kompetens och vilka synsätt som tillämpats eller utvecklats. Ytterligare en

del i denna analys är om projektet jobbat innovativt. För att analysen skall vara lärande är det också viktigt att fokusera på mervärden, framgångsfaktorer, förbättringsområden och hur projektets kan absorberas/implementeras i de ordinarie verksamheterna.

En fullständig LISE-analys är en del av en lärande utvärdering, när vi inom payoff har den typen av uppdrag. Då har vi följt projektet och själva bildat oss en uppfattning vad insatsen uppnått och vilka avtryck som har eller kan skapas i ordinarie verksamheter. Vi har då också haft möjligheter att intervjua projektledning, samverkansparter och den ansvarige i styrgruppen.

Vad skall projekt isak uppnå?

Efter att vi har tagit del av projektansökan till Europeiska Socialfonden, ESF, så framgår att projektets *främsta mål* är dels att *målgruppen arbetslösa utrikesfödda i åldern 20 – 65 år skall komma i arbete eller studier (50 procent av deltagarna)*, dels ett *långsiktigt mål att utveckla metoder och modeller för integrationsarbetet* som också *implementeras i de ordinarie verksamheterna*.

För att *förstå målen* är det viktigt att ett *tydligt syfte finns* och i ansökan till ESF framgår att syftet för projektet är *att förbättra samverkan kring arbetslivsinriktad rehabilitering mellan parterna i Samordningsförbundet*. Tanken är också att projektet skall *bilda nätverk med företagatorganisationer och samverka med dessa vad gäller praktik, kompetensfrågor och annat*.

Projektets huvudman är Samordningsförbundet RAR i Sörmland i vilket länets samtliga nio kommuner samarbetar tillsammans med länets arbetsförmedlingskontor. ESF står för 19,8 mkr och kommunerna och af`s kontor med lika stor del av finansieringen. Verksamhet inom ramen för projekt isak kommer att bedrivas i kommunerna Eskilstuna, Katrineholm, Nyköping och Strängnäs.

Vad har projekt isak uppnått?

Från payoff's sida *genomför vi ingen fullständig LISE-analys* av detta projekt eftersom en lärande utvärdering inte ingår i vårt uppdrag. För denna analys har vi tagit del av projektledarens slutredovisning till ESF och projektansökan till ESF. Vi rekommenderar intresserade att ta del av projektets slutredovisning för att få en fylligare och mer komplett redovisning av projektet och dess resultat än den summariska redovisningen i denna rapport.

Vi anser att det är mycket tydligt beskrivet vad projektet skall uppnå, däremot är syftet inte riktigt lika konkret redovisat även om det går att förstå syftet genom att ta del av hela ansökan till ESF. Ett syfte böra vara tydligt och skall svara på för *Vem gör vi Vad och Varför?*

Vår uppfattning är att en arbetslivsinriktad satsning sällan blir bättre än sitt syfte och mål. De strategiska målen och projektets effekter både på kort och längre sikt måste tydligt beskrivas när projektet planeras och designas. Inom Samordningsförbunden finns det idag ett betydligt ökat medvetande i dessa frågor, varför vi också ser ökade möjligheter för olika samverkansprojekt att göra avtryck i linjeorganisationerna.

Utdrag ur Svenska ESF-rådets beslut för beviljandet av projektet:

”Strukturfondspartnerskapets bedömning är att projektet är intressant och väl-motiverat, då det ska arbeta med metoder och modeller som förbättrar integrationsarbetet i Sörmland och med tydlig ambition att implementera metoderna i ordinarie verksamheter. Fokuseringen på språkutveckling och arbetsplatsförlagt lärande med handledare på arbetsplatsen är en styrka i projektet.

Positivt med den breda samverkan med nio kommuner och strategiskt relevanta samarbetsorganisationer. Samverkan med berörda aktörer är tydligt beskriven och säkrad i projektorganiserandet genom att samordningsförbundet är projektägare. Genom att involvera nyckelpersoner, politiker och ordinarie verksamheter i projektet redan från början kommer ett strategiskt påverkansarbete att bedrivas på ett tydligt sätt.

Strukturfondspartnerskapets bedömning baseras på hur väl projektet är motiverat och förankrat, mervärden i projektet, långsiktiga effekter och verksamhet efter projekt slut. Prioriteringshöjande är projekt som har inslag av samverkan, strategisk påverkan och koppling till projekt inom PO 1, Regionalfonds eller annat EU-program.”

Vad gäller projektets resultat för målgruppen får den samhällsekonomiska delen svara för beskrivning vilken ekonomisk nytta som uppkommit på kort sikt ett år och sannolika effekter på lite längre sikt fem år. Vi utgår från att målgruppen inte skulle ha utvecklats eller kommit i egenförsörjning lika snabbt genom att endast ta del av ordinarie insatser av aktörerna var för sig eller i ordinarie samverkan.

Det mest intressanta och viktigaste med projekt isak är vad projektet inneburit för att utveckla och pröva nya metoder och arbetsmodeller för att utveckla integrationsarbetet och förkorta nyanländas arbetsmarknadsetablering.

Projektet har använt och utvecklat ett effektivt arbetssätt för att utarbeta, förankra och implementera arbetssätt och metoder. Följande steg har varit viktiga i detta arbete:

- Omvärldsspaning för att hitta bra exempel som kan utvecklas i projektet
- Pröva och utveckla metoder
- Följa upp om metoderna ger ett bra resultat
- Förankra metoderna i ordinarie verksamheter för att utveckla dessa
- Bredda användningen av metoderna genom att involvera viktiga intressenter
- Se till att personal hos intressenterna får använda metoderna, askultera under handledning

Enligt projektredovisningen har följande fem implementeringsbara metoder utvecklats under projekt isak's genomförande:

- Suggestopedi, en språkinlärningsmetod där man förstärker språkinläringen med hjälp av sång, dans och rollspel.

- Isakmodellen, checklistor inom olika yrkesområden som används för att skapa struktur och kvalitet då deltagare går ut i praktik.
- Uttalsstöd, språkförstärkning för deltagare med uttalssvårigheter med hjälp av talpedagog.
- Yrkestraineemetoden, deltagare placeras på lärlingsplatser hos företag med rekryteringsbehov. Efter en utbildningstid är praktiken tänkt att övergå i anställning.
- Dialogmodellen, språkträning i kombination med arbetsmarknadskunskap som förbereder deltagaren för arbetsmarknaden.

Det mest intressanta och viktigaste resultatet av projekt isak är de effekter som projektet redan har gett eller kommer att ge. Vi tänker då på de delar av projektet som har eller är planerade att implementeras i de reguljära verksamheterna. Från payoff's sida har vi tidigare mött arbetslivsinriktade projekt som implementerats, men inte i denna utsträckning eftersom det omfattar flera kommuner i ett län. Detta gäller under förutsättning att lärandet och absorberingen fullföljs i de ordinarie verksamheterna. Om samtliga fem arbetsmetoder kommer att användas i någon form för att utveckla insatserna för målgruppen måste detta vara en synnerligen viktig effekt av projekt isak, som också är viktig att sprida utanför länet till berörda aktörer och intressenter.

De metoder som utvecklats och prövats i ordinarie verksamheter visar också på att ett väl strukturerat arbetssätt skapar lärande och utvecklar både samverkan och arbetsmetoder, vilket är ett bra exempel hur samhällets resurser används effektivare och utvecklas genom Samordningsförbundet med stöd av Socialfonden programområde två inom ESF.

För att underlätta den fortsatta implementeringen av projektet bör styr- och projektgrupperna säkerställa att detta verkligen sker. Eftersom projektet avslutas 2014-06-30 måste ordinarie verksamheter fullfölja detta viktiga arbete och vi anser också att Samordningsförbundet genom parterna har en viktig roll i detta arbete.

Vi vill också poängtera att denna relativt avgränsade analys fokuserar på de viktigaste strategiska värdena av projekt isak. Ytterligare information kring aktiviteter och projektets lärande t ex inom jämställdhetsintegrering, tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning framgår av projektets slutrapport.

Till sist är det också viktigt att notera följande framgångsfaktorer i projekt isak:

- En lång mobiliseringsfas inriktad på att lära av vad andra har gjort, att projektet har anammat och vidareutveckla det som har fungerat bra i andra projekt.
- Att personal från ordinarie verksamheter auskulterat i projektet för att lära av och implementera de arbetsmetoder som fungerar bra.
- Att projektet bearbetat nyckelpersoner i de organisationer som ska tillvarata projektets resultat, att projektet har tillsett att dessa nyckelpersoner, chefer och strateger, blivit väl insatta i det som fungerar bra, att de fått vara med och på plats för att se hur det fungerar.

- Att det varit ett projekt med verksamhet i fyra olika kommuner som arbetat på lite olika sätt och sedan lärt av varandra. Det har funnit ett slags positiv konkurrens där man velat visa de andra delprojekten bra resultat och innovativa lösningar.

Analys och slutsatser

Analys och slutsatser

För att vi fullt ut ska kunna uttala oss om huruvida projekt isak varit framgångsrikt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv krävs antingen att det förväntade resultatet för ett antal nyckeltal (t.ex. återbetalningstid) varit preciserade, alternativt att målet varit definierat i monetära termer (t.ex. lönsamhet per deltagare eller minskat försörjningsstöd per deltagare).

Projekt isak och de projekt som vi tidigare utvärderat saknar som regel denna typ av mål i form av ekonomiska nyckeltal, eftersom det inte ställs krav från finansierarna om vad som projektet skall uppnå ur t ex ur ett lönsamhetsperspektiv.

Inom payoff har vi därför utvecklat ett eget *klassificeringssystem* av projekten i olika ”klasser”, som sedan gör att vi kan jämföra projektens ekonomiska nyckeltal relativt andra projekt i vår *databas* med nyckeltal från tidigare genomförda utvärderingar.

Jämför vi utfallet i de viktigaste ekonomiska nyckeltalen ligger projekt isak i paritet med medelvärdet på de cirka 30 övriga projekt som tillhör samma klass som isak.

En brist i denna typ av samhällsekonomisk utvärdering är att det saknas en *kontrollgrupp*. Med hjälp av en sådan skulle slutsatserna om resultat och kausalitet vara robustare. Anledningen till att kontrollgrupp ändå saknas är att det i praktiken är mycket svårt att skapa en tillräckligt bra sådan inom rimliga kostnadsramar och med hänsyn till etik och moral.

En metod att erhålla en form av kontrollgrupp är att genomföra *alternativscenarior*, s.k. kontrafaktiska studier, där man jämför det faktiska utfallet med ett sannolikt utfall på individnivå som baseras på att inga åtgärder (utom de konventionella) hade vidtagits mot individen. Några alternativscenarior har inte gjorts i denna utvärdering, men kan i de fortsatta diskussionerna om projektets resultat vara intressant att redovisa. I ett alternativscenario görs antaganden om vad som skulle hända om *inte* deltagarna varit med i projekt isak.

Genom att analysera hur *projektets resultat förändras* om vi antar att deltagarnas förändrade situation även till viss del *beror på faktorer och händelser utanför projekts ram*, kan vi få en uppfattning om projektet fortfarande är lönsamt. Om vi reducerar 25 procent av intäkten, men bibehåller den totala kostnaden har vi en lönsamhet motsvarande 14 000 kr per deltagare jämfört med 34 000 kr utan reducerad intäkt. Verksamheten är då lönsam efter 10 månader istället för efter sju månader vilket visar att projektet har en robust lönsamhet.

Om vi istället skriver av kostnaderna för isak under tre år ökar projektets lönsamhet till 64 000 kr per deltagare efter ett år istället för 34 000 kr utan avskrivning.

Känslighetsanalyserna ger en mer rättvisande bild av utvärderingens resultat och ”prövar” också hållbarheten. Eftersom lönsamheten bibehålls även vid en reducerad intäkt, så är detta en viktig indikator för att de att satsade kostnaderna också skapar ekonomisk nytta.

Ytterligare ett sätt att följa upp och diskutera projekt isak och dess resultat är att genomföra en analys av insatsen med fokus på mer långsiktiga effekter, lärande, implementering och spridning. Fokus i en sådan analys är hur projektet organiserats, styrts och genomförts. Även om vi inte gjort en fullständig analys i denna del är det viktigt att bedöma hur och om projektet använt samhällets resurser på ett effektivare sätt relativt de reguljära verksamheterna. Ett lärande perspektiv breddar också perspektivet över vad projektet åstadkommit.

Om vi bedömer projekt isak ur ett strategiskt värde måste det sägas att den viktigaste effekten är att delar av arbetsmetoderna redan implementerats eller att det kommer att tas beslut om att implementering i de ordinarie verksamheterna inom flera av de berörda kommunerna

En implementering torde vara det främsta kvittot på att projektet också skapar nytta och är ett exempel på en effektivare resursanvändning också för aktörerna. För projekt isak gäller detta främst kommunerna, övriga intressenter och målgruppen. Genom denna absorbering överförs lärandet och sannolikt också en effektivare handläggning relativt om kommunen fortsatt att erbjuda målgruppen endast ordinarie insatser.

Till sist

Denna rapport utgör en av tre utvärderingar som genomförs av verksamheter och projekt inom ramen för projekt EKUSIA. Det är därför viktigt att ta del av samtliga utvärderingar för att bilda sig en uppfattning om insatserna och dess resultat och effekter. De ekonomiska nyckeltalen bör tolkas relativt de förutsättningar som framkommit i utvärderingarna och den kompletterande analysen med fokus på lärande och de strategiska effekterna.

Ytterligare ett stöd för analys och vidare diskussion kring värdet av projekt isak kan utgöras av några av de frågeställningar som finns i den inledande sammanfattningen av rapporten.

Östersund 2014-08-13

Payoff utvärdering och analys AB

Claes Malmquist

claes@payoff.se

Bilagor

1. Presentation av Projekt isak Eskilstuna
2. Kompletterande samhällsekonomisk utvärdering i tabell.
3. Presentation av NyttoSam.

Bilaga 1

För mer information om projekt isak Eskilstuna hänvisar vi till projektets egen slutrapport.

Kontakt: Mikael Nyman, mikael.nyman@eskilstuna.se

Bilaga 2.

Kompletterande tabell, samhällsekonomisk utvärdering

I tabell 6 redovisas intäkterna på kort sikt uppdelade i finansiella och reala effekter för kommun och landsting. Uppgifterna avseende de totala värdena i tabellerna gäller de 141 deltagare som ingått i utvärderingen.

Tabell 6. Intäkter på kort sikt, finansiella och reala effekter för kommunen och landstinget.

	Kort sikt, ett år	Per deltagare
Kommun, varav	9 500 000 kr	67 376 kr
ekonomiskt bistånd	6 816 000 kr	48 340 kr
skatt	2 042 000 kr	14 482 kr
omsorg och handläggning	642 000 kr	4 553 kr
Landsting, varav	762 000 kr	5 404 kr
skatt	762 000 kr	5 404 kr
sjukvård	0 kr	0 kr

Bilaga 3.

Vad är NyttoSam?

payoff's metod NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekonomiskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog payoff över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs AB. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs AB för drygt tio år sedan. Därefter har metoden vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam.

Med stöd av NyttoSam genomför payoff utvärderingar och analyser av verksamhet och verksamheter, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som ska leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund.

Kortfattat fungerar metoden på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation under en period av 12 månader FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation under en period av 12 månader EFTER åtgärden beräknar NyttoSam de ekonomiska effekter som uppstår. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, Försäkringskassa, Arbetsförmedlingen, övrig stat, staten totalt, försäkringsgivarna (via inbetalningar till avtalsförsäkringarna) och individen själv.

NyttoSam ska ses som ett metod, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Metodens struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar, se nedan. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnads-skydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i programmet.

Trots metodens solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom payoff betona att alla de ekonomiska konsekvenser, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av ”mjuka” s.k. ”icke-ekonomiska” effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

Följande avgränsningar och antaganden har gjorts:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden.
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet.

- Alla ekonomiska konsekvenser gäller i ett "första led". Eventuella s.k. multiplikativa effekter – effekter i nästkommande led – ingår således inte.
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella "icke-ekonomiska" effekter på livskvalitet och välbefinnande prissätts inte och ingår därmed inte heller i beräkningarna.
- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella spin-off effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte.
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.
- Den intäkt som staten har i form av olika indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka.
- De indirekta skatterna (punktskatter och mervärdesskatter) som påläggs vid beräkandet av effekter på BNP bygger på ett genomsnitt av alla olika skattesatser som förekommer.
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag.
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet.

Förklaring till några av nyckeltalen i NyttoSAM:

- *Intäkter*; för samhället skapas intäkter genom att en person kommer i egen försörjning i ett arbete. Alternativt skapas intäkter genom att en person inte längre tar del av vård eller andra insatser som kräver arbetskraft. En deltagare som har ett försörjningsstöd innan projektet och som har inkomst av lön efter projektet skapar intäkter genom minskade kostnader för de resurser som frigjorts vid handläggningen. Kommunen har också minskade kostnader för försörjningsstödet samt ökade skatteintäkter. Motsatsen kan också gälla att en person efter ett projekt inte har skapat intäkter utan genererat högre kostnader genom att det t ex funnits ett behov av rehabilitering.
- *Kostnader*; avser de resurser som projektet använt för att genomföra projektet, både egna och eventuellt externa kostnader ingår.
- *Lönsamhet*; beräknas som skillnaden mellan intäkter och kostnader.
- *Återbetalningstid*; den tid det tar för projektet att nå "break-even", vilket innebär att projektets intäkter är lika stora som kostnaderna.
- *Potential*; vi har tagit fram en schablon för den genomsnittliga årliga kostnaden för att en person inte arbetar och till denna kostnad adderas den faktiska kostnaden för typfallens förbrukning av vård, omsorg och handläggning.
- *Verkningsgrad*; är också ett eget framtaget nyckeltal kopplat till NyttoSAM. Verkningsgraden beskriver hur stor andel av deltagarens samhällsekonomiska kostnad som frigörs under det första året efter att deltagaren lämnat projektet alternativt när resultatavstämningen gjorts. Kostnaden är beräknad utifrån dennes utanförskap under en period av 12 månader före projektet. Exempel; om kostnaden initi-

alt är 600 000 kr och det skapas ett värde på 120 000 kr under en period av 12 månader efter projektet/resultatavstämningen motsvarar det en verkningsgrad på 20 procent. Den årliga samhällsekonomiska kostnaden för utanförskapet (600 000 kr i vårt exempel) är baserat dels på det produktionsvärde som skapas av en vuxen person med 27 150 kr i månadslön utan lönesubvention, dels på personens konsumtion av samhälleliga resurser.

Ovanstående nyckeltal är de vanligaste vi relaterar till men vi redovisar också ytterligare nyckeltal kopplat till kostnaderna för projektet. Nyckeltalen presenteras också baserat på utfallet på kort sikt, 12 månaders efterläge, i vanliga fall efter att deltagaren kommit i t ex arbete, studier eller någon annan av de resultatmått som är aktuella för projektet. Alternativt redovisas nyckeltalen på fem år, medellång sikt, som bygger på en prognos av resultatet efter ett år.